

יום חמישי 03 ביוני 2010

## **נייר עמדה:**

### **סחר בבני אדם, ניצול למטרות מין ועבדות של מהגרות עבודה ופליטות**

#### **א. הקדמה:**

לפי הגדרות בינלאומיות, סחר בבני אדם כולל בין היתר מתן מחסה לאדם והשגת אדם לצורך עבודה או שירותים תוך מרמה, כפייה, שימוש לרעה בכוח או במעמדו הפגיע של האדם, וזאת למטרות ניצול. ניתן להגדיר סחר בבני אדם גם כשימוש בכוח, מרמה או איומים במטרה לשעבד אדם כנגד רצונו או לשעבדו לחוב<sup>1</sup>.

בחוק הישראלי נקבע כי:

- "החזקה 375א. (א) המחזיק אדם בתנאי עבדות לצורכי עבודה או שירותים לרבות שירותי מין, דינו – מאסר שש-עשרה שנים.
- (ב) .....
- (ג) בסימן זה, "עבדות" – מצב שבו מופעלות כלפי אדם סמכויות המופעלות ככלל כלפי קניינו של אדם; לענין זה, יראו שליטה ממשית בחייו של אדם או שלילת חירותו כהפעלת סמכויות כאמור."

בישראל כ-60,000 מהגרי עבודה בענף הסיעוד, רובם נשים וכן קרוב ל-30,000 מהגרי עבודה בענף החקלאות, ביניהם נשים מעטות. כפי שיובהר במסמך זה, קורבנות סחר ועבדות אינם נוטים להתלונן ולכן מספר התלונות אינו מעיד על מספר קורבנות העבירה. ממספר קורבנות הסחר שנתגלו בביקורות יזומות של פעילי "קו לעובר", ארגוני זכויות האדם מעריכים את מספרם של קורבנות הסחר והעבדות בענפים אלו במאות ואולי אף באלפים.

העבירות הנפוצות ביותר בקרב מהגרי העבודה בענפי הסיעוד והחקלאות, אשר מהוות סממנים מובהקים לעבירות סחר בבני אדם, הן בתחומים הבאים:

1. **אי תשלום שכר או תשלום שכר נמוך במיוחד** – התעלמות מוחלטת מדיני העבודה בישראל, בעיקר בנוגע לתשלום שכר מינימום וכיבוד חוק שעות עבודה ומנוחה. תשלום זכויות סוציאליות לעובד הוא נדיר, כמו גם תשלום בעבור שעות נוספות.
2. **שעות עבודה ארוכות ולא סבירות** – בענף החקלאות עובדים מהגרי עבודה בין 10 ל-19 שעות עבודה ביום, ולעיתים אף יותר. בענף הסיעוד, העובדים עומדים לרשות המעסיק 24 שעות ביממה משך לפחות 6 ימים בשבוע, והיעדר הגדרה ברורה של שעות עבודה ושעות מנוחה מוביל לעבודה משך שעות רבות ברצף, עד לתשישות מוחלטת.
3. **עבודה רצופה משך תקופה ארוכה ללא ימי מנוחה** – בענף החקלאות מקובלת עבודה של 7 ימים בשבוע, בדרך כלל עם יום מנוחה חודשי אחד בלבד או אף 4 ימי מנוחה שנתיים. בענף הסיעוד, נדרשים העובדים לעבוד 6 ימים בשבוע לפחות, ובמקרים רבים 7 ימים בשבוע במשך השנה ללא ימי מנוחה. תנאי עבודה אלו מובילים לפגיעה חמורה במצבם הפיזי והנפשי של העובדים.
4. **אי-יכולת להחליף או לבחור מעסיק** – למרות ביטול הסדר הכבילה על ידי בג"צ, מרבית העובדים אינם מורשים להחליף מעסיק. זאת בשל התלות המוחלטת בלשכה הפרטית או בחברת כח האדם לצורך מציאת מעסיק חלופי. ללשכות ולחברות אין כל אינטרס בסיוע במציאת מעסיק חלופי, שכן לעולם יעדיפו לגייס

<sup>1</sup> ע"פ הגדרת הקונגרס האמריקאי לסחר בבני אדם ב- Protection Act 2000 Victims Of Trafficking and Violence. ראה סקירת המשרד לבטחון פנים בנושא סחר בבני אדם, 2001: <http://www.mops.gov.il/NR/rdonlyres/29C2626D-D520-4833-BBFD-0528703567A7/0/WomenTrade.pdf>  
ראה גם את ההגדרה המקובלת לסחר בבני אדם כפי שנקבעה בפרוטוקול האו"ם בנושא, סעיף 3א: <http://www2.ohchr.org/english/law/protocoltraffic.htm>

עובד חדש אשר עברו יוכלו לגבות דמי תיווך מופקעים. בנוסף, לעובדים עצמם אין כל אפשרות ללמוד מיהם המעסיקים אשר מעוניינים בעובד והאם ברשותם היתר העסקה, או ליצור עמם קשר. בענף החקלאות שיטת ההעסקה כלל לא השתנתה למרות הוראת בג"צ. בנוסף, נהוג להחתים עובדים טרם הגעתם על חוזה אשר כובל אותם למעסיק מסוים, וגוזר קנסות במקרה של עזיבת אותו מעסיק.

5. **עיכוב דרכונים והגבלות על תנועה** – תלונה נפוצה בענף החקלאות היא החזקת הדרכון בידי המעסיק, אשר מאצלת את העובד להישאר עם מעסיקו. בענף זה מקובל כי עובד, אשר מועסק באזור מרוחק ללא תחבורה ציבורית זמינה, יישאר בתחום עבודתו משך שנים ולעיתים אף משך כל תקופת שהייתו בישראל. בענף הסיעוד, שעות העבודה הארוכות והצורך בליווי תמידי של המעסיק מונעים מהעובדים לעזוב את בית המעסיק.

נוהל כניסה חוזרת (אינטרוויזה) של משרד הפנים מגביל גם הוא את אפשרותם של מהגרי עבודה לצאת את ישראל לחופשה מחוץ לגבולותיה במהלך תקופת העסקתם, בכך שמתנה את יציאתם בהסכמת המעסיק. נוהל זה מוביל לתופעות חמורות של סחיטת העובדים על ידי המעסיקים תמורת מתן הסכמה לצאת את הארץ ולשוב אליה.

6. **אלימות ותקיפה מינית** – תופעה שכיחה בענף הסיעוד, בין אם מדובר באלימות מצד מטופלים חולי אלצהיימר ודמנטיה, אלימות מצד קרובי משפחה וחברים, והטרדות ותקיפות מיניות מצד מטופלים גברים ובני משפחה.

7. **היעדר בטיחות בעבודה והגבלת טיפול רפואי** – בענף החקלאות סובלים העובדים תכופות מסכנות בריאותיות ובטיחותיות הנובעות משימוש בחומרי ריסוס והפעלת מכשירים כבדים. מעסיקים רבים מתעלמים מסכנות אלו ובעיות רפואיות לעיתים קרובות אינן מטופלות. יכולתם של העובדים לקבל סיוע רפואי מוגבלת בשל מגבלות שפה, מרחק ותלות במעסיק לקבלת הפניה לטיפול. החשש מפיטורין בעקבות מחלה מונע מבעד עובדים רבים מלהתלונן על מצבם ולבקש טיפול רפואי הולם. בענף הסיעוד העומס הטיפולי המוטל על העובדים מוביל לעיתים להתמוטטות פיזית ונפשית כאחד. במקרים רבים קיים הצורך לשאת מטופל או מטופלת כבדים, עומס אשר גורם לעובדות לכאבי גב חזקים אשר לעיתים אף מובילים לכדי פריצת דיסק, ומכאן להכרח בהפסקת העבודה.

8. **אי מתן מגורים הולמים** – בעיקר בתחום החקלאות ניתן למצוא עובדים המתגוררים במבנים רעועים, חשופים לפגעי מזג האוויר, סובלים מצפיפות וחסרים מקור חום או מקלחת. בענף הסיעוד מתקבלות תלונות על מגורים בחדר אחד עם המטופל ולעיתים אף במיטתו, שינה על רצפת הבית, מניעת השימוש במקלחת ובמטבח וכיו"ב.

## **ב. מהגרי עבודה בענף הסיעוד:**

מרבית העובדות בענף זה הן נשים, אשר חשופות לפגיעות יתרה מצד מעסיקיהן בשל אופי עבודתן. העובדות תלויות לחלוטין במעסיק ומבודדות מהעולם החיצון כשהן סגורות בין קירות ביתו של המטופל. עובדות הסיעוד, ובפרט עובדות אשר נמצאות בישראל למעלה מ- 51 חודשים ואין באפשרותן לחדש את אשרת השהיה במידה ויחליפו מעסיק, חוששות מפיטורין מיידיים וגירוש במקרה של תלונה כנגד המעסיק. במקרים אלו, מלווים הפיטורין בסירוב המעסיק לתשלום חובותיו כלפי העובדת, וניצול היעדר מעמדן החוקי לעיכוב התשלום עד לגירושן מישראל.

### **1. הטרדה ותקיפה מינית:**

הרקע התרבותי ממנו מגיעות עובדות הסיעוד ושיקולי דת אחרים מטילים סטיגמה על נפגעות הטרדה ותקיפה מינית, עובדה המובילה במרבית המקרים את עובדות הסיעוד להחלטה שלא לשתף אדם בטרואומה הקשה אותה חוו. שיתוף אדם אחר בפרטי האירוע עלול להוביל את העובדת לכדי נידוי חברתי בקהילתה, ובמקרים קיצוניים אף לסכנת חיים. כך לדוגמה במקרה של עובדת נפאלית אשר היתה קורבן למעשה אונס, ושיתפה את חבריה בפרטי האירוע. חבריה לקהילה העבירו את המידע לבעלה של העובדת השוהה בנפאל, וזה מאיים להורגה במידה ותשוב לביתה.

אופי העבודה הצמודה למטופל ובקרבה גדולה לבני משפחתו, מהווים כר פורה לשלל עבירות מין בדרגות חומרה שונות, באין רואה. גם העובדות בעלות החוסן הנפשי הדרוש להגשת תלונה, חוששות כי במידה ויתלוננו יפוטרו לאלתר ויגורשו מישראל. למרות ביטול הסדר הכבילה באופן חוקי, אנו מוצאים כי בפועל מתקיימת כבילה למעסיק הנובעת מהחשש להתלונן.

סגנון העבודה אף מאפשר למעסיק ולמשפחתו לכלוא את העובדת בביתם, וכך לכפות על העובדת עבודות במשק בית, טיפול בילדים, בישול ועוד. במקרים קיצוניים, עלולים המעסיקים לכפות על העובדת לספק, בנוסף לשירותים אלו, גם שירותי מין.

כך במקרה של העובדת י' ממולדובה, אשר לפי אבי המטופל הגיעה לישראל בכדי לשמש "בת זוג" לבנו הנכה. העובדת לא הועסקה בטיפול סיעודי כלל וכלל – אלא נדרשה להעניק שירותי מין למטופל "על מנת להכינו לחיי נישואין". הורי המטופל אף ביקשו לוודא כי אכן קיימה יחסי מין עם בנם, כשדרשו לראות אמצעי מניעה משומשים כעדות. מלבד השעבוד המיני, סבלה העובדת מניצול והתעללויות מצד הורי המטופל. מכשהעניזה העובדת לשתף אדם אחר בנעשה בבית המטופל, כלאו אותה המעסיקים בביתם ואיימו לגרשה באופן מידי מישראל.

בעיה נוספת היא היעדר אכיפה והקושי באיתור העבירות. מאחר והעובדת לנה בבית המעסיק, ניתן לגלות את דבר העבירה רק אם העובדת, או מי ממקורביה יבחרו להתלונן. אנו עדים שוב ושוב לאוזלת ידן של העובדות הסוציאליות מטעם חברות הסיעוד והלשכות המבקרות בבתי המטופלים, במקרים בהם אכן נערכים ביקורי עובדת סוציאלית. לעיתים הן כלל אינן עורכות שיחות אישיות עם העובדות, ובמקרים אחרים, העובדות אינן מעזות לשתף את העו"ס מפאת הסיבות השונות שנמנו לעיל.

עובדות אשר מגייסות את המשאבים הנפשיים הדרושים להגשת תלונה במטרה זכות לעיתים קרובות לתגובה אדישה עד כדי התעלמות מוחלטת. תיקים רבים נסגרו מחוסר ממצאים או חוסר ענין לציבור. כך גם תלונות שהוגשו באמצעות עמותת "קו לעובד" לממונה על אכיפה מנהלית במשרד התמ"ת, בבקשה לשלילת היתר ממעסיק או הגבלת ההיתר להעסקת עובד ממין זכר; לא זכו למענה כלל או נסגרו תחת הכותרת "אין ממצאים". במחצית הראשונה של שנת 2009 הועברו לאכיפה המנהלית במשרד התמ"ת באמצעות "קו לעובד" 4 תלונות הנוגעות לעבירות מין נגד העובדות. היתרו של מעסיק אחד הוגבל לעובד ממין זכר, שלוש התלונות האחרות נסגרו ללא ממצאים. בארבעה החודשים הראשונים של שנת 2010 הועברו 5 תלונות נוספות – עד היום לא התקבל עדכון על סטטוס הטיפול בתלונות.

## ב. 2. עבירות שכר ותנאי העסקה בלתי-חוקיים:

אי תשלום שכר במועד או תשלום שכר נמוך משכר המינימום הם עניין שבשגרה. בשל דמי התיווך הגבוהים הנגבים מעובדות הסיעוד טרם הגעתן לישראל, השעבוד לחוב מוביל להסכמת העובדת לשמור על עבודתה בכל מחיר, ובכך מאפשר ניצול ועושה חריפים המתבטאים בהלנת שכר ממושכת, אי מתן תלושי שכר בידי העובדת, אי תשלום השכר ישירות לעובדת, ניכויים בלתי חוקיים מהשכר, שכר זעום, שעות עבודה ארוכות - לעיתים אף ללא מנוחה לילית, אי מתן מנוחה שבועית ואי מתן חופשה שנתית.

שימוש המעסיקים בהיתר ההעסקה בניגוד מוחלט לתנאי ההיתר מתבטא אצל מרבית עובדי הסיעוד בישראל בעבודות נקיון ומשק בית בבית המעסיק, עבורו ועבור בני משפחתו. במשרדי "קו לעובד" התקבלו תלונות על ניצול ההיתר להעסקה מחוץ לבית המעסיק - בעסקים פרטיים של המשפחה, ובביתם של בני משפחה וחברים. בנוסף, התלוננו עובדות על כך שנדרשו לעבוד כמטפלות ושמרטפיות של ילדי המשפחה, לבשל עבור בני המשפחה המורחבת ואף לטפל בחיות משק מסביב לשעון. החפצת העובדת מובילה, בנוסף להעסקה בעבודה פיזית קשה משך שעות ארוכות ללא מנוחה, אף לאי-מתן מגורים הולמים לבני אדם ולהגבלות קשות; שנת לילה על רצפת הסלון או חדר השירותים, שינה עם המעסיק במיטתו, איסור על צפיה בטלוויזיה, איסור על נטילת מקלחת, הגבלת המזון לכדי פת לחם, איסור על שתיית שתיה חמה ואף איסור מוחלט על יציאה מבית המעסיק, בכל שעות היממה.

השמת עובדת בבית מעסיק על ידי הלשכה הפרטית ללא בחינת התאמה מראש, עלולה להוביל לתנאי העסקה פיזיים קשים דוגמת עובדת שברירית הנדרשת לטפל במטופל אלים חולה אלצהיימר או דמנטיה או עובדת במשקל 50 ק"ג הנדרשת לשאת נכה בכסא גלגלים השוקל מעל ל-100 ק"ג.

תופעה נוספת היא אלימות מעסיקים ובני משפחתם כלפי העובדות. בין אם מדובר במטופל אלים כתוצאה ממחלתו, או בבן משפחה הנוהג בעובדת כבחפץ, ונוקט באלימות כדי שתישמע למרותו. תלונות שהתקבלו ב"קו לעובד" כללו, בין היתר, מעסיק אשר נהג לירוק על העובדת כשלא נשמעה לו, חתן של מעסיקה אשר נהג לקלל את העובדת ולאיים על חייה, מעסיק שדקר עובדת בעט מספר פעמים והשליך עליה נעליים, בן מעסיק שניסה לחנוק עובדת במגבת והניף פטיש מעל ראשה וכן מעסיקה שחבט בחוזקה בצווארה של עובדת כשביקשה ללכת לישון.

## ג. מהגרי עבודה בענף החקלאות:

מהגרי עבודה בענף החקלאות בישראל, רובם ככולם אזרחי תאילנד, מאופיינים אף הם בפגיעות יתרה מסיבות שונות. ביניהן הבידוד במשק מרוחק מארגוני סיוע והשגרירות התאילנדית, תלות מוחלטת במעסיק המחזיק בידיו את אשרת עבודתו של העובד בישראל וחשש מפיתורים מיידיים וגירוש במקרה של הגשת תלונה נגד אותו מעסיק, המלווים באי תשלום חובות המעסיק.

פרט לעובדים בודדים, מהגרי העבודה מתאילנד סובלים מאי-ידיעת עברית ו/או אנגלית ומאי-הכרת החוק בישראל או זכויות מהגרי העבודה בארץ. זאת ועוד, עובדי החקלאות משועבדים לחוב הנוצר בעקבות תשלום דמי תיווך לא חוקיים, בשווי של מאה עד מאתיים משכורות חודשיות מקומיות בארץ המוצא.<sup>2</sup> סכומים אלו משולמים לחברות התיווך התאילנדיות, אשר מעבירות את מרבית הסכום לחברות התיווך הישראליות<sup>3</sup> וחלק נוסף מהסכום, במקרים רבים, עובר למעסיק החקלאי בישראל.<sup>4</sup>

כתוצאה מכל הסיבות שנמנו לעיל, במהלך השנתיים (בממוצע) בהן משכורת העובד משועבדת בפועל להחזרת חוב דמי התיווך, נוטה העובד שלא להתלונן, תהה אשר תהה הפגיעה בזכויותיו. על רקע פגיעות קיצונית זו מתאפשרות נורמות ענפיות ותופעות נפוצות המשעבדות את העובד למעסיקו ומונעות מהעובד הגנה כנגד ניצול חריף ומתמשך ע"י המעסיק.

בעמותת "קו לעובד" הצטברו אינספור עדויות אודות הפרות זכויות עובדים אשר מהוות קרקע פורייה להיווצרות תנאים לסחר בבני אדם ולשיעבוד.

### ג. 1. הפרת זכויות מהגרי עבודה:

מדו"ח עמותת "קו לעובד" לשנת 2009 עולה שיותר מ-90% ממהגרי העבודה בחקלאות אשר פנו לעמותה בשנה זו דיווחו על העסקה במסגרת שעות העולה על המסגרת הקבועה בחוק.

בשבעה מתוך עשרה סיורי שטח שערכה העמותה באתרים חקלאיים בשנת 2009 התגלה כי העובדים מועסקים בשכר נמוך משכר המינימום; בתשעה מתוך העשרה הועסקו העובדים בשעות נוספות מבלי שקיבלו תמורה מלאה כדין על כך.

51% ממהגרי העבודה מתאילנד המועסקים בחקלאות שרואיינו על-ידי עמותת "קו לעובד" בשנת 2007<sup>5</sup> דיווחו על העסקה ללא יום מנוחה שבועי. במרביתם המכריעה של המקרים ניתנים לעובדים ארבעה ימי חופשה שנתיים בלבד, בחגים הלאומיים של תאילנד.

במסגרת תחקיר קו לעובד משנת 2007, מעט יותר מרבע (26%) ממהגרי העבודה שרואיינו, דיווחו על עיכוב דרכונם אצל המעסיק.

מתוך 147 העובדים שרואיינו, 114 עובדים - 77% (!) מכלל המרואיינים, דיווחו על הלנת שכרם. 24% מהמרואיינים התלוננו על שיכון בתנאים לא ראויים. התלונות השכיחות בתחום זה עוסקות בדיווח אודות מבני מגורים רעועים וארעיים, צפיפות והיעדר מים חמים.

### ג. 2. היעדר אכיפה:

"במהלך השנים 2008-2009 בוטלו 7 היתרים לאחד המעסיקים בתחום החקלאות. שבעת ההיתרים נשללו בעקבות פנייה של עמותת "קו לעובד", קרי, **במשך שנתיים מלאות לא נשלל ולו היתר אחד כתוצאה מפעילות יזומה של יחידת הסמך**. יתרה מזו: באותו הדו"ח צוין כי **"למעלה מ-10% מהחקלאים בעלי ההיתר להעסקת עובד זר בשנת 2010, לא שילמו קנסות חלוטים על עבירות כלפי עובדים זרים"**.<sup>6</sup>

ניכר אפוא כי נעשה שימוש בלתי מספק באפשרות לשלול היתרים ממעסיקים חקלאיים. יודגש, כי כוחה של הסנקציה בדבר שלילת היתר מוגבל מלכתחילה, שכן חוק עובדים זרים בנוסחו הנוכחי מאפשר לשלול היתר ממעסיק לשנה אחת בלבד, אך אף סנקציה מוגבלת זו ננקטת במשורה. דוגמא חמורה במיוחד היא הימנעותו של משרד התמ"ת משלילת היתריה של חברת מיזם ופיתוח קטיף בע"מ, החברה הנאשמת בפרשת כפר מימון.<sup>7</sup>

<sup>2</sup> הילה טנא גלעד, ממונה זכויות אדם במשרד החקלאות, פרוטוקול מס' 12, ועדת הכנסת לבחינת בעיות העובדים הזרים, 28 בדצמבר 2009. עבור דמי תיווך בענף הסיעוד ראה דו"ח קו לעובד 2008 בעניין מהגרי עבודה שנפלו קורבן לעבירות.

<sup>3</sup> מאיר שפיגלר, מנהל יחידת הסמך במשרד הפנים, פרוטוקול מס' 12, ועדת הכנסת לבחינת בעיות העובדים הזרים, 28 בדצמבר 2009.

<sup>4</sup> עפ"י דו"ח מבקר המדינה לשנת 2010, פורסם ב 11.5.2010, כפי שצוטט באתר קו לעובד, חברות כוח אדם ישראליות משחדות את החקלאים ע"י תשלום של \$2000 בממוצע בעבור כל עובד שמוזמן באמצעותן.

<sup>5</sup> התחקיר מבוסס על ראיונות שנערכו עם 147 מהגרי עבודה מתאילנד שבאו לישראל בין השנים 2005-2007. לתחקיר המלא ראו באתר העמותה: [http://www.kavlaoved.org.il/UserFiles/news1169\\_file.doc](http://www.kavlaoved.org.il/UserFiles/news1169_file.doc)

<sup>6</sup> מתוך דו"ר נתן, גלעד. סוגיות הקשורות להעסקת עובדים זרים בחקלאות. 15.2.2010, מרכז המידע והמחקר של הכנסת, עמודים 7 - 8

<sup>7</sup> בחודש אוגוסט 2009 הוגש כתב-אישום חמור נגד חברת מיזם ופיתוח קטיף בע"מ לבית-משפט השלום בבאר-שבע המייחס לחברה ולשניים ממנהליה ביצוע של עבירות עושי, איומים, חבלה ברשלנות וקבלת דבר במרמה, וזאת ביחס לשבעה-עשר מהגרי עבודה מתאילנד ומנפאל שהועסקו באתר חקלאי בבעלות החברה בסמוך לכפר מימון.

בחודש דצמבר 2009 נודע לעמותת "קו לעובד" כי לא ננקט הליך מינהלי כלשהו לשלילת היתרי ההעסקה של החברה לאחר הגשת כתב-האישום, וכי היא עודה מוסיפה להעסיק מהגרי עבודה, לרבות באתר הסמוך לכפר מימון, אותו אתר בדיוק ממנו חולצו העובדים בידי המשטרה בשנת 2009. גם היום, נציגי יחידת האכיפה מוסיפים "לנייד" מהגרי עבודה לעבודה עבור החברה באתרי השונים, לרבות באתר העבודה בכפר מימון. פניותיה של עמותת "קו לעובד" מחודש דצמבר 2009 ליחידת הסמך בנושא זה, טרם נענו.

גם נתוני "קו לעובד" לשנה הנוכחית מציינים תמונה עגומה אודות מאמצי האכיפה של רשויות החוק. ברבעון הראשון של שנת 2010, הגישו פעילי העמותה למשטרת ישראל 6 תלונות אודות עשרות מהגרי עבודה שקיים חשד שנעברו כלפיהם עברות סחר בבני אדם, ביניהן:

1. תלונה מיום 07.02.2010 בשם כ-20 עובדים. לפיה המעסיק מחזיק ברשותו את דרכוניי כל העובדים; שעות העבודה ארוכות מאד (כ-400 שעות חודשיות); העובדים משתכרים מתחת לשכר המינימום הקבוע בחוק; המעסיק מנכה משכרם של העובדים כ-250 ₪ כל חודש ללא כל סיבה או הסבר; העובדים דיווחו על פגיעה בכפות ידיהם עקב עבודה עם חומרי הדברה. התלונה נמצאת כעת בחקירה.

2. תלונה מיום 09.02.2010 בשם כ-10 עובדים. לפיה המעסיק מחזיק ברשותו את דרכוניי כל העובדים; העובדים עובדים משך כל ימות השבוע, (כולל שישי-שבת) ומקבלים יום מנוחה חודשי אחד; המעסיק מחתים את עובדיו על דפי נוכחות שקריים ועל הצהרה, שקרית אף היא, לפיה עברו הדרכת בטיחות; העובדים משתכרים מתחת למינימום הקבוע בחוק והמעסיק לא מעביר להם תלושי שכר. גם תלונה זו נמצאת כרגע בחקירה.

במהלך החודשים מרץ-אפריל 2010 הגישה עמותת "קו לעובד" 3 תלונות חמורות נוספות כנגד מעסיקים בשלושה מושבים ברחבי הארץ.<sup>8</sup>

ג. 3. סממנים לעבירות סחר בבני אדם בקרב עובדי החקלאות:

השילוב בין פגיעותו של עובד החקלאות והיעדר אכיפת חוקי העבודה והמגן הוא המוביל לפרקטיקות הנפוצות הבאות, שהצטברותן במקום עבודה יחיד עלולות לעלות לכדי עברות העבדות והשעבוד כמפורט בחוק איסור סחר בבני אדם:

1. שעבוד בני אדם לעבודה נגד רצונם.
2. איכוּב דרכון של העובדים.
3. היעדר אפשרות בפועל להחליף מעסיק בשל החתמה על חוזים כובלים בתאילנד.
4. החזרה בכפיה או במרמה של עובדים לתאילנד (לעתים רק לשם קבלת דמי התיווך של עובד חדש במקום).
5. ניצול יחסי התלות לצורך הטרדה מינית או אלימות מתמשכת כלפי העובד/ת ע"י המעסיק או בן משפחתו.
6. התניית תשלום שכר וזכויות בהישארותו של העובד למרות תום תקופת השהות החוקית.
7. העסקה בתנאים בלתי בטיחותיים: סירוב מעסיקים לבקשות עובדים שלא לעסוק ללא הגנה בפעולות מסוכנות כגון ריסוס.
8. מניעת טיפול רפואי והנוהג לפטר מייד ולעתים להחזיר בכפיה לתאילנד עובדים שחלו.
9. פיטורים מיידיים וגירוש מהמגורים, המותירים לעיתים את העובדים חסרי בית ורכוש.
10. הלנת שכר ממושכת.
11. תיעוד שקרי של שעות העבודה.
12. הנפקת תלושי שכר פיקטיביים או אי מתן תלושי שכר.
13. תשלום השכר באופן עקיף למתווכים למיניהם ולא ישירות לעובד.
14. ניכויים בלתי חוקיים מהשכר.
15. שעות עבודה ארוכות ואי מתן הפסקות מספקות למנוחה, לאכילה ולשתייה במהלך יום העבודה, אי מתן מנוחה שבועית, אי מתן חופשה שנתית.
16. שיכון במגורים לא נאותים שאינם ראויים למגורי אדם.

<sup>8</sup> מתוך דו"ח פרויקט עובדי חקלאות, אפריל 2010, קו לעובד, מאת תום מהגר  
[http://www.kavlaoved.org.il/UserFiles/news2788\\_file.doc](http://www.kavlaoved.org.il/UserFiles/news2788_file.doc)

#### **ד. ההמלצות העיקריות לצמצום תופעת הסחר והשעבוד בענפי החקלאות והסיעוד הן:**

סחר בבני אדם למטרת עבודה היא עבירה חבויה<sup>9</sup> המאופיינת בקושי הייחודי לאתר ולזהות אותה. כדי להתמודד עם הקושי, יש צורך בהיערכות הבאה:

1. ביטול כבילת מהגרי העבודה למעסיקהם כפי שהורה בית המשפט העליון וזאת על מנת למנוע מצבים המהווים כר פורה לעברות סחר בבני אדם.
  2. הכרה בקורבנות העברה גם במקרים בהם מסיבות שונות לא ניתן להעמיד לדין את הפוגעים בהם וגם במקרים בהם הקורבנות חוששים להעיד כנגד הפוגעים בהם.
  3. פעולות מניעה ופעולות רוחביות הכוללות הסברת הזכויות לעובדים, הסכמים בי-לטרואליים עם מדינות המוצא וראיונות התאמה טרם השמה.
  4. פעולות הרתעה כנגד המעסיקים, כגון הגברת האכיפה, ליווי מתורגמן לפעולות אכיפה וביטול ו/או הגבלת היתרים למעסיקים עבריינים.
  5. קביעת חובת דיווח על עבירות מין ואלימות כפי שקיימת בעבירות סחר בבני אדם והתעללות בחסר ישע.
  6. הכרה במהגרי העבודה בישראל כחסרי ישע לאור התיאורים הללו, וקיום חובת דיווח בכל מקרה של התעללות או הטרדה ותקיפה מינית, שכן כיום, מרבית העברות כלל אינן נחקרות עקב חרדתם של העובדים והעובדות מתלונה רשמית נגד מעסיקהם העבריינים.
  7. פעילות נמרצת של רשויות החוק בישראל לביטול דמי התיווך הגבוהים המהווים תשתית לסחר בבני אדם.
  8. הארכת תקופת ההיערכות הניתנת לעובד עם סיום עבודתו עד לעזיבתו את ישראל לצורך מיצוי זכויותיו ל-90 ימים. כיום תקופה זו עומדת על 30 ימים בלבד, אשר לעיתים אינם מספיקים אף לקבלת משכורתו האחרונה, קל וחומר לקבלת כספי הפיצויים (אם מגיעים) וזכויות סוציאליות אחרות.
  9. שינוי וחינוך נוהל כניסה חוזרת לישראל כך שיאפשר לעובד לצאת את הארץ ולשוב אליה, ללא התניה בהסכמת המעסיק. הדרישה להסכמת המעסיק מאפשרת ניצול נוסף של העובדים ואף התנניית ההסכמה בויתור על זכויותיהם.
  10. ביטול החרגת מהגרי העבודה בענף הסיעוד מסמכויות הממונה על זכויות עובדים זרים, בעטיה נמנעת מעובדות סיעוד הזכות לבירור תלונתן, והגשתה בעת הצורך לתביעה אזרחית.
- יודגש, כי מאחר ומרבית מהגרי העבודה בענף הסיעוד הן נשים, החרגתן מסמכויות הממונה מפלה את עובדות הסיעוד והופכת את מוסד הממונה למוסד אשר מגן על גברים בלבד. בנוסף, החרגה זו משדרת מסר למעסיקים כי זהו ענף מופקר.

#### **ה. ניצול מבקשות מקלט על הגבול המצרי למטרות מין**

בישראל חיות כיום קרוב ל-4,000 נשים מבקשות מקלט שהגיעו לישראל בשנים האחרונות דרך גבול מצרים באמצעות מבריחים.<sup>10</sup> אנו מעריכים כי רבות מהן נאנסו בעת שהותן במדבר. מעדויות שבידנו עולה כי לפחות כמה עשרות מקרב הנשים שנאנסו עשויות לענות על ההגדרה של קורבנות להחזקה בתנאי עבדות לצורכי מתן שירותי מין. נשים אלו הוחזקו במדבר במשך ימים ארוכים כשהן נאנסות באכזריות מידי יום, מספר פעמים ביום ועל ידי אנשים שונים.

נדגיש כי אין בכונת נייר זה לטעון כי כל מקרה אונס או ניצול מיני של מבקשות המקלט מגיע כדי החזקה בתנאי עבדות, ולכן יש לבחון כל מקרה לגופו, על פי נסיבותיו המיוחדות. לשם כך, יש להתבסס בראש ובראשונה על הגדרת "עבדות" כפי שנקבעה בסעיף קטן (ג); על פיה, מדובר בהתייחסות לאדם כאל רכוש, יסוד המתקיים כאשר לפוגע שליטה ממשית על חייה של הנפגעת, או כשהוא שולל את חירותה. ברי, כי יש להקפיד ולהבחין בין מקרים של אונס ותקיפה מינית לבין מקרים קיצוניים אשר מבססים עבירות חמורות של שליטת חירות.

#### **ה. 1. רקע**

בעשור הקודם הוברחו לישראל בניגוד לחוק דרך הגבול המצרי אלפי נשים ממדינות חבר העמים לשעבר לצורכי תעשיית המין הישראלית. מאז שנת 2005, במקביל לירידה החדה במספרן של קורבנות הסחר בנשים ממדינות חבר העמים לשעבר, החלו להגיע לישראל באותה דרך מבקשי ומבקשות מקלט מאפריקה. בשנתיים האחרונות

<sup>9</sup> עו"ד רחל גרשוני, ממונה על חקיקה במשפט ציבורי, משרד המשפטים, פרוטוקול מס' 7, ועדת הכנסת לבחינת בעיות העובדים הזרים, 6 ביולי 2009. בנושא הבעייתיות באיתור וזיהוי ראה גם עו"ד עדי וילינגר, מוקד סיוע לעובדים זרים, באותו פרוטוקול.

<sup>10</sup> להערכת נציבות הפליטים של האו"ם בישראל, כפי שנמסרו בשיחת טלפון ביום 31.05.2010, כ-15% ממבקשי המקלט הנכנסים לישראל הן נשים. לטענת רשות ההגירה, במאי 2010 ישנם בישראל כ-25,000 מבקשי מקלט ומכאן שבישראל כ-3750 נשים מבקשות מקלט.

חלה עלייה במספרן של הנשים האפריקאיות המנסות לחצות את הגבול במטרה לקבל מקלט מדיני בישראל. רובן המכריע של נשים אלו הן אזרחיות אריתריאה. דו"ח פנימי של משרד המשפטים הישראלי תיאר את אריתריאה כמדינה שבה "הפרות זכויות האדם והרדיפות הפוליטיות במדינה נרחבות, וכוללות החזקת אסירים מצפוניים ללא אישום או משפט, רדיפות על רקע דתי, העלמה בפועל של אזרחים ועוד".<sup>11</sup>

דו"ח מחלקת זכויות האדם של מחלקת המדינה האמריקאית עמד על כך שמאות מבקשי מקלט שגורשו לאריתריאה "הועלמו" על ידי הרשויות,<sup>12</sup> ובהתאם לעמדת נציבות האו"ם לפליטים, רובם המוחלט של מבקשי המקלט מאריתריאה הם אכן "פליטים" כהגדרתו של מונח זה באמנה הבינלאומית בדבר מעמדם של פליטים, ומכל מקום, אפילו את אלה שלא זוהו באופן אינדיבידואלי ככאלה, אין להחזיר לאריתריאה לעת הזו בשל הסכנה הנשקפת להם שם.<sup>13</sup>

נשים רבות אחרות מוצאן מדרפור, חבל ארץ במערב סודן, אשר האו"ם הכריז על המתרחש בו מאז 2003 כאסון ההומניטרי הקשה כיום בעולם. נשים נוספות מוצאן מדרום סודן, אזור שדוכא באכזריות בידי הממשל המרכזי האיסלמי בחרטום במשך כמה עשורים. בשנת 2005 חתם הממשל על הסכם שלום עם הדרום הנוצרי, אך דו"חות מלמדים כי תושבי דרום סודן עדיין חשופים לאלימות רבה וסובלים מהיעדר ביטחון אישי.<sup>14</sup>

## ה. 2. קורבנות אונס והחזקה בתנאי עבדות

במהלך שנת 2009 פגשו מתנדבי "מוקד סיוע לעובדים זרים" בכלא סהרונים, אליו מועברות מבקשות המקלט, שש נשים שהודו כי היו קורבנות למעשי אונס אכזריים, לעיתים במשך תקופה ממושכת, במהלך ניסיונותיהן להגיע לישראל. משיחות שערכו המתנדבים עם מאות נשים אפריקאיות שהגיעו לישראל במטרה למצוא בה מקלט, מסתמן שנשים אלו מתקשות לשתף אנשים זרים במעשי אונס שחוו משום שבחברה אליה הן משתייכות נתפס האונס כאשמת הקורבן, כחוויה שעל הקורבן להסתיר ולשכוח, שאם לא כן, תוקע האישה מהקהילה. במהלך חמשת החודשים הראשונים של שנת 2010 פגשו מתנדבי "מוקד סיוע לעובדים זרים" שש נשים שהסכימו להודות כי נאנסו על ידי המבריחים וכן חמש נשים שסיפרו כי המבריחים ניסו לאנוס אותן אך הגברים בקבוצה הצליחו להגן עליהן מפני האונס. משיחות עם מאות מבקשי מקלט וסיפוריהם אודות המעבר במדבר עולה שכמעט כל אישה המנסה לחצות את הגבול ואינה מלווה על ידי קרוב משפחה המגן עליה, נאנסת על ידי המבריחים. לעיתים קרובות קרובי המשפחה אינם מצליחים להגן על הנשים והן נאנסות על אף שהן מלוות בגברים המנסים למנוע את האונס.

כך למשל בביקור בכלא סהרונים שנערך ביום 10.3.2010 הוציאו הסוהרים למתנדבי "מוקד סיוע לעובדים זרים" שבע נשים מבקשות מקלט, שנבחרו על ידי הסוהרים באופן אקראי. אחת הנשים הוחזקה במדבר על ידי המבריחים במשך שלושה שבועות ונאנסה פעמים רבות במהלך תקופה זו; שתי נשים ציינו שהמבריחים פגעו בהן בדרך, ללא פירוט אופי הפגיעה. אחת מהן ביקשה לפגוש רופא שכן היא סובלת מכאבים באזור הנרתיק וחוששת כי היא בהריון שכן לא קיבלה מחזור בשלושת החודשים שהנה עצורה בסהרונים; שתי נשים נוספות ציינו שהמבריחים ניסו לאנוס אותן, אך הגברים בקבוצתן מנעו זאת והגנו עליהן; עם אישה אחת לא הצלחנו לתקשר ורק אישה אחת מתוך השבע לא התלוננה כלל על התנהגות המבריחים כלפיה.

בנוסף למבריחים, קיים חשש ממשי כי גם החיילים המצרים מבצעים לא אחת מעשי אונס במבקשות המקלט. מספר חיילים ישראלים דיווחו לארגוני זכויות האדם שצפו בהתנהלות החיילים המצרים מול מבקשי המקלט שהוחזרו על ידם למצרים וראו כיצד החיילים מכים באכזריות את מבקשי המקלט שהוחזרו. שניים מהם ציינו בנפרד שהתרשמו כי החיילים מתכוונים לאנוס את הנשים שהוחזרו. חייל אחד דיווח כי כשהודיעו לחיילים המצרים על החזרה מתואמת של מבקשי מקלט בחודש שעבר, שאל אותו החייל המצרי: "יש שם בנות?"<sup>15</sup>

לעדויות שנאספו ותוארו לעיל, מתווספים כתבי אישום חמורים שהוגשו ביום 21.1.2010 לבית משפט השלום בירושלים בגין סחיטה, החזקה בתנאי עבדות וסחר בבני אדם. כתבי אישום אלו הוגשו נגד נגאסי הבאטי, אזרח אריתריאי ונגד פיתאווי מהרי, יוצא אתיופיה, שניהם מתגוררים בישראל. לפי כתב האישום, השניים היו חלק מכנופייה מצרית-אריתראית אשר עסקה בלקיחת מבקשי מקלט דרך מצרים לישראל כבני ערובה וסחיטת קרובי משפחתם תמורת שחרורם. על פי כתב האישום, מבקשי המקלט הוחזקו בכוח בידי הכנופייה, עברו התעללות קשה ועינויים, הוחזקו בתנאים פיזיים קשים ואולצו ליצור קשר טלפוני עם קרובי משפחה בישראל או בארץ מוצאם במטרה לגייס כספי כופר שיבטיחו את שחרורם לישראל.<sup>16</sup>

<sup>11</sup> דו"ח פנימי של משרד המשפטים הישראלי, מחלקת יעוץ וחקיקה, תחום המאבק בסחר בבני אדם, מיום 07.10.2007.

<sup>12</sup> <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/af/135952.htm>.

<sup>13</sup> UNHCR Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum Seekers from Eritrea, April 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/publisher,UNHCR,COUNTRYPOS,,49de06122,0.html>; פורסם באתר

<sup>14</sup> HRW Report "There is no protection", February 12, 2009 <http://www.hrw.org/en/node/80691/section/1>

<sup>15</sup> שיחת טלפון שנערכה עם חייל המשרת בגבול ביום 15.04.2010. שמות החיילים שמורים עמנו.

<sup>16</sup> חננאל איילה, וואלה, "פרשת הסחר בפליטים: הם נסחטו בעינויים", 21.01.2010, לקישורית: <http://news.walla.co.il/?w=/1634734&m=1&mid=82788>

זהו המקרה היחידי בו הואשמו עד כה תושבי ישראל במעורבות בפשעים המבוצעים נגד מבקשי ומבקשות מקלט המנסים להגיע לישראל, אך ניתן להניח שישנם משתפי פעולה ישראלים נוספים עם הפושעים במצרים.

למסמך זה מצורף נספח ובו עדויותיהן של 11 נשים, כפי שסופרו בחודשים האחרונים למתנדבי "מוקד סיוע לעובדים זרים", התוכנית לזכויות פליטים באוניברסיטת תל אביב או לדייני בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין בכלא "סהרונים". מתוך 11 הנשים, שלוש דיווחו על אונס אכזרי ואילו שמונה נשים דיווחו על החזקה ממושכת בכפייה לצורך אונס חוזר ונשנה על ידי מספר מבריחים. העדויות שנאספו מנשים שונות, שהגיעו לישראל במועדים שונים ובקבוצות שונות, מייצרות תמונה קשה של פגיעה אכזרית, מתמשכת ורווחת במבקשות מקלט על ידי המבריחים.

כאמור, יש להניח שישנם מקרים נוספים בהם ישראלים משתפים פעולה עם פושעים על אדמת מצרים, אך גם במקרים בהם מבצעי הפשע כולם אינם ישראלים ולא ניתן להביאם לדין, ולמרות שאף הפשע עצמו לא בוצע על אדמת ישראל, על הרשויות להכיר בקורבנות פשעים חמורים אלו כקורבנות עבדות ושיעבוד ולהעניק להם את הזכויות הנגזרות ממעמדן ככאלו.

שלומית בורנשטיין  
מוקד סיוע לעובדים זרים  
קו לעובד

עידית לבוביץ'  
קו לעובד

סיגל רוזן  
מוקד סיוע לעובדים זרים

## נספח עדויות קורבנות אונס ושעבוד במדבר סיני

### 1. עדותה של ה.א.ס. – אזרחית אריתריאה

"ברחתי מאריתריאה ב- 14.12.2009 לסודן. אמא שלי מכרה את כל תכשיטי הזהב שלה כדי לממן את המעבר שלי לסודן. השארתי עם אמא שלי גם את הילדה הקטנה שלי וקיוויתי שאוכל מאוחר יותר להביא אותם אלי לסודן. בחמדאיט פגשתי מתווך אריתראי וביקשתי ממנו שיסייע לי להגיע לחרטום. במקום לחרטום, הוא העביר אותי לקסאלה. מאוחר יותר הבנתי מאחרים, שהוא מכר אותי לבדואים. ישנתי לילה אחד עם אנשים נוספים בבית בקסאלה ואז העבירו אותנו למדבר. לא ידעתי לאן לוקחים אותנו. היינו בשתי משאיות שבכל אחת מהן מקום ל- 19 איש. היינו ארבע נשים וכל השאר – גברים. כשהגענו לבקתה במדבר, הבדואים ביקשו מכולם כסף. גם ממני ביקשו כסף אבל לא היה לי, בגלל זה גם בכלל לא חשבתי לנסות להגיע לישראל כי ידעתי שצריך הרבה כסף בשביל זה. בסניי החזיקו אותי שלושה שבועות. ביום הראשון בא דויט, אריתראי שעובד עם הבדואים ומתרגם עבורם וניסה לאנוס אותי. היו איתי עוד גברים אריתראים והם לא נתנו לו לקחת אותי. לבדואים היו כלי נשק והם היכו את הגברים האריתראים ששמרו עלי אבל לא לקחו אותי. למחרת לקחו את הגברים האריתראים האחרים והעבירו אותם את הגבול אבל אותי השאירו שם. אז כבר לא יכולתי להתנגד. בכיתי נורא ואמרתי להם שהשארתי ילדה קטנה בבית באריתריאה. הם לא שמעו אותי. דויט אנס אותי וגם עוד חמישה בדואים שאינני יודעת את שמותיהם. אני מכירה בשם רק את איברהים שהוא הבדואי שאחראי על גביית הכספים. בשלושת השבועות ששהיתי שם, התגוררנו בבקתת זרדים וישנו כולנו באותה בקתה על שמיכות שנפרסו על החול. הביאו לנו מים בג'ריקנים בבוקר ובערב. היה למים טעם של בנוזן מהג'ריקנים ואף פעם לא היה מספיק לשתות. כל בוקר וכל ערב נתנו לכל אחד מאיתנו פרוסת לחם. לא היה שם מזון נוסף.

עברו בבקתה גם גברים שלא היה להם כסף לשלם, או ששילמו ופתאום דרשו מהם סכומי כסף נוספים שלא יכלו לשלם. אלו שלא היה להם כסף לשלם, היו קושרים אותם באזיקים, עושים להם חתכים באמת היד עם סכיני גילוח ושופכים עליהם מלח, כדי שיכאב להם. אז היו מאלצים אותם להתקשר לקרובי משפחה שלהם שישלחו להם כסף למעבר במדבר.

במהלך התקופה ששהיתי שם היו איתי שלוש נשים נוספות מאריתריאה, אבל כפי שהבנתי הן שילמו הרבה כסף ולכן לא פגעו בהן. הן גם הועברו מהר בעוד אני נשארת שם. כל התקופה שהייתי שם, חמישה או שישה גברים אנסו אותי פעמים רבות, אינני יודעת כמה פעמים. הרבה פעמים גם היכו אותי. הרגשתי שאני הולכת למות ואז איברהים, שאחראי על הכסף, נתן לי איזה כדור לבלוע ואמר להם לשחרר אותי למרות שלא היה לי כסף לשלם להם. אז הם העבירו אותי את הגבול.

ב- 23.1.2010 עברתי את הגבול והחיילים אספו אותי לכלא סהרונים, בו אני נמצאת עכשיו. כל התקופה הזו לא יכולתי ליצור קשר עם אמא שלי ולברר מה שלום הילדה שלי.

בכלא שמעתי על אישה בהריון מאריתריאה שהייתה בקבוצה שהגיעה אחרי ומאחר ולא הלכה מספיק מהר, הבדואים השאירו אותה באמצע המדבר. שמעתי גם על קבוצה של 14 פליטים נוספים שהבדואים פצעו אותם ואיימו שיהרגו אותם אם המשפחות לא ישלחו להם כסף נוסף. אלו ביניהם שלא הצליחו להשיג את הכסף, הבדואים הרגו אותם ומכרו איברים מגופותיהם."

*העדות נגבתה על ידי מתנדבות "מוקד סיוע לעובדים זרים" ביום 10.3.2010 בכלא סהרונים. בדיון שהתקיים ב-10.03.2010 קבע ד"ר בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדן שה.א.ס. הנה ככל הנראה קורבן לסחר בבני אדם, המליץ להעבירה למקלט לקורבנות סחר בנשים ולהעניק לה טיפול הולם. כיום שוהה ה.א.ס. במקלט.*

### 2. עדותה של נ.ג.ט. – אזרחית אריתריאה

"לשאלת בית הדין איפה אני נדבקתי ב-HIV, אני משיבה, כי אני לא יודעת בדיוק, אך אני רוצה לציין כי בדרך מסודן לסיני שבמצרים, אני נאנסתי ע"י בדואי בשם סלאח. בסביבות שעה 9 בערב הוא לקח אותי מקבוצת אנשים למדבר, לשטח פתוח והחזיק אותי שם 3 ימים. הוא אנס אותי במשך 3 ימים בלי שום אמצעי מניעה. אני התנגדתי ובכיתי, אבל הוא לא הקשיב לי. הוא הרביץ לי בחגורה וקשר לי את הידיים מאחורה. הבדואי הזה אנס אותי רק בנרתיק. במשך 3 ימים אלה, הבדואי היה משאיר אותי לבד ביום ובערב היה חוזר ואונס אותי פעמים, שלוש במשך הלילה. אני לא יכולתי לברוח, כי המקום היה מרוחק ואני לא ידעתי לאן אני יכולה לברוח. הבדואי אנס דווקא אותי, כי אני הייתי הבחורה היחידה בקבוצה. לאחר 3 ימים הבדואי החזיר אותי לקבוצה. אני לא סיפרתי לאף אחד על כך שנאנסתי. רק לאחר שנתגלה לי, כי אני נדבקתי באיידס, אני סיפרתי לעובדת סוציאלית בבית סוהר על האונס. אני חושבת שהבדואי הזה הדביק אותי, כי כנראה הוא עשה את זה בכוונה, כי אני ראיתי שהוא גם הזריק במזרק משהו לגברים שהיו יחד איתי בקבוצה."

*מתוך פרוטוקול בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדן בכלא סהרונים מיום 24.5.2010. ביום 24.5.2010 ד"ר בית הדין ביקש לדעת עד יום 7.6.2010 כיצד מטפלות בעניינה רשויות השב"ס וכן אם המקלט מוכן לקבלה. מכתבים שנשלחו על ידי "מוקד סיוע לעובדים זרים" בעניינה של נ.ג.ט. לשב"ס ולבית הדין טרם נענו.*

### 3. עדותה של פ.ה.מ. – אזרחית אריתריאה

"אני בת 28 שנים. נולדתי באריתריאה לאב ממוצא אריתראי. לא ידוע לי מאיזה מוצא אימי שכן היא נפטרה כשהייתי ילדה קטנה. בהיותי בת שנה וחצי, עברנו להתגורר באדיס אבבה שבאתיופיה, שם עברו עלי מרבית שנות חיי. נישאתי לאזרח אתיופי אך החיים באתיופיה היו קשים מידי ובמאי 2009 עזבנו יחדיו את אתיופיה לסודן בתקווה לחיים טובים יותר. גם בסודן המזל לא האיר לנו פנים ולאחר חודשיים, עברנו למצרים וניסינו למצוא את דרכנו לישראל. המבריחים הבדואים שהבטיחו להעבירנו לישראל התעללו בנו קשות. בן זוגי עונה על ידם, לנגד עיני הם שרפו באיטיות חלקים מגופו עד שנפטר מפצעיו. גופתו הושלכה בדרך. אני נאנסתי והוכיתי קשות על ידי המבריחים".

*עדותה של פ.ה.מ. נמסרה למתנדבי "מוקד סיוע לעובדים זרים" וכן לבית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין בכלא "סהרוניס" בתאריך 22.7.2009. היא נמנעה מחזרה על פרטי ההתעללות שעברה אך בית הדין מצא לנכון לציין את סערת הרגשות בה נמצאה. דיין בית הדין הפנה אותה לטיפול עו"ס בשל מצבה הנפשי הקשה, והמליץ למצות הליך בקשת ההגנה ובחינת התאמתה כקורבן סחר בבני אדם. כיום פ.ה.מ. שוהה במקלט המנוהל וממומן על ידי עמותת פרטית.*

### 4. עדותה של ו.ג.ג. – אזרחית אריתריאה

"נולדתי באריתריאה לפני 24 שנים. במאי 2009 עזבתי את אריתריאה לסודן ומשם למצרים. קרוב משפחה מאוסטרליה שלח לי \$2,700 לתשלום למבריחים הבדואים על מנת שיסייעו לי להגיע לישראל. בקבוצה שניסתי לחצות עמי את הגבול היו 38 גברים. בלילה, נכנס למקום בו ישנו גבר בדואי וניסה להוציא אותי משם בכוח. הגברים מאריתריאה ניסו להגן עלי מפניו, אבל הוא הכה אותי וירה באקדחו באוויר. הוא הכניס אותי לרכב שבו היו עוד שני גברים מהמבריחים הבדואים. הם נסעו לשטח פתוח במדבר ותוך כדי נסיעה החלו לקרוע את בגדיי. לאחר זמן מה עצרו את הרכב, הוציאו אותי ממנו בכוח וגררו אותי לעבר סככה שהייתה במקום. תחת איומי סכין הפשיטו אותי מבגדיי ושלושתם אנסו אותי מספר פעמים במהלך הלילה. למחרת בבוקר נכנס לסככה אחד הגברים שאנסו אותי, זה שהוציא אותי ממקום הלילה שלנו, והביא לי בגדים ללבוש במקום אלו שלבשתי ושנקרעו. הוא לקח אותי ברכב בחזרה לקבוצה. לא סיפרתי לאיש את מה שעבר עלי, אבל הם ראו כיצד לא יכולתי ללכת וצלעתי ואני משוכנעת שגם שמו לב לכך שהחלפתי את בגדיי והבינו מה קרה לי בלילה".

*בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין בכלא סהרוניס החליט ביום 10.02.2010 לשחרר את ו.ג.ג. למקלט לקורבנות תקיפה מיניית. ביום 02.03.2010, חודש לאחר מעצרה שוחררה ו.ג.ג. ממעצרה.*

### 5. עדותן של א.ט.ט.ט. וא.ט.ט. – אזרחיות אתיופיה

"אני בת 26 ואחותי בת 21. הורינו נולדו וגדלו באתיופיה, אך אנו נולדנו בשטחה של אריתריאה ועברנו לסודן בהיותנו ילדות קטנות. כשהמצב בסודן החמיר, עברנו למצרים ומשם החלטנו לנסות להגיע לישראל. המסע ארך כחודש שבמהלכו ישנו במקומות פתוחים וסבלנו ממחסור חמור במזון ומים. באחד הימים חשתי ברע וביקשתי מאחותי שתבקש עבורי מים לשתיה. אחותי יצאה מהמחסה ונתקלה בשני גברים בדואים. השניים קראו לה והחלו לגעת בגופה בניגוד לרצונה. שמעתי את צעקותיה וחשתי לעזרתה. הגברים היכו אותנו באגרופיהם ובמקלות והחלו להפשיט אותנו. למזלנו הזדמן למקום אדם מבוגר שפקד עליהם לחדול ממעשיהם והם אכן חדלו.

למחרת נכנסו שני התוקפים למקום בו לנו וטענו שמאחר וסירבנו לקיים עמם יחסי מין, לא נקבל עוד מי שתייה. הם הכו את אחותי ואמרו לה שיתנו לה כוס מים אך ורק אם תסכים לקיים איתם יחסי מין. אחותי החלה לבכות והתחננה לכוס מים לפחות עבורי שכן הרגשתי ממש רע. לבסוף נתן לנו אחד הגברים כוס מים שהיו מהולים בבנזון שכן נמזגו מגיריקן ששימש לאחסון בנזון. בלית ברירה שתינו מהמים וסבלנו מבחילות קשות. באותו הלילה נפטרו בשנתם חמישה פליטים מהקבוצה שלנו.

כעבור ארבעה ימים הגיעו למקום חמישה כלי רכב מהם יצאו גברים בדואים נוספים. התוקפים הורו להם למנוע מאיתנו מזון ושתייה. גם הבדואים שזה עתה הגיעו היכו אותנו ודרשו מאיתנו לקיים עמם יחסי מין בתמורה למים.

באחד הימים אחד הפליטים האתיופים שהיה שרוי באפיסת כוחות התחנן בפני אחותי שתנסה להביא לו מים לשתיה. אחותי ניסתה להביא לו מים בגניבה ממתקן השתייה שעמד במקום, אך היא נתפסה על ידי המבריחים. כעונש על כך, הוריד אחד המבריחים את אחותי מהרכב באמצע הנסיעה ורק לאחר שכל יושבי הרכב התחננו בפניו, חזר ואסף אותה. פעם נוספת הוכינו על ידי המבריחים והפליט האתיופי שנכשלנו בניסיון להביא לו מי שתייה נפטרי".

*מתנדבות "מוקד סיוע לעובדים זרים" פגשו את האחיות בכלא סהרוניס סמוך למעצרן וראו את סימני החבלות הרבים על גופן. האחיות היו מבולבלות ונסערות ואף שלא אמרו זאת במפורש, המתנדבות סבורות שקיים חשש כבד שלא רק הוכו על ידי המבריחים אלא אף נאנסו על ידם.*

*בדיון מיום 07.07.2009 החליט בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין להחזיקן במשמורת אך העביר את החלטתו גם למתאמת הבין-משרדית למאבק בסחר בבני אדם. ביום 13.07.2009 ביקשו פעילי "מוקד סיוע לעובדים זרים" את העברתן של האחיות לכלא גבעון וכי ימונה להן עו"ד מטעם הסיוע המשפטי לאור החשד כי היו קורבנות לעבירת שיעבוד למטרות זנות. ביום 26.08.2009 ביקשו הפעילים את שחרורן מבית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין. בספטמבר 2009 שוחררו האחיות מהכלא.*

## 6. עדותה של ט.ב.מ. – אזרחית אריתריאה

"שילמתי למבריחים \$2,500 על מנת שיבריחו אותי לישראל דרך סיני... אני הייתי בסיני במשך שבועיים. שני גברים, אחד בדואי ואחד אריתראי אנסו אותי בזה אחר זה. זה קרה פעמיים. (המוחזקת לא מפסיקה לבכות, הערת בית הדין). הם גם הרביצו לי. אני לא יודעת מדוע הם אנסו אותי והרביצו לי. אנסו אותי בצורה אכזרית ואחרי זה כאבו לי רגליים וגם בטן כאבה לי. לאריתראי שאנס אותי קוראים יונס, ושמו של הבדואי אני לא יודעת. בעקבות האונס אני נכנסתי להריון. אני רוצה לעשות הפלה ומבקשת שתעזרו לי".

עדותה של ט.ב.מ. כפי שנמסרה לבית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין בכלא סהרוניס ביום 22.03.2010. ט.ב.מ. נכנסה לישראל ביום 12.03.2010. בית הדין קבע כי תשוחרר למקלט למשים מוכות עד ליום 28.03.2010. בדיקה שערך "מוקד סיוע לעובדים זרים" העלתה שהאישה שוחררה בתחילת חודש אפריל 2010.

## 7. עדותה של א.ט.ז. – אזרחית אריתריאה

נכנסתי לישראל דרך הגבול עם מצרים ביום 14.03.2010. אני בת 20... עזבתי את אריתריאה בחודש ינואר 2009 לסודן. שילמתי למבריחים \$2,500 על מנת שיבריחו אותי לישראל דרך סיני. את הכסף העביר דוד שלי מאנגליה... כשיצאנו מסודן לכיוון סיני היו 24 בנים ואני בת יחידה. כשעלו לרכבים אמרו לי תשבי ליד הנהג מקדימה. אני לא רצינית, אך הבדואים בכח הכניסו אותי לתא הנהג. את הגברים מאריתריאה לקחו ברכבים אחרים ואני נשארתי עם שני בדואים. זה היה לילה והבדואים הרביצו לי, כי לא רצינית שהם יגעו בי. אך הבדואי תפס אותי בכוח ואנסה אותי. אני התנגדתי אך זה לא עזר. את שמו של הבדואי שאנסה אותי אני לא יודעת. לאחר שהבדואי הזה אנס אותי, לקחו אותי בחזרה לבנים מאריתריאה. כתוצאה מהאונס אני נכנסתי להריון ואני רוצה לעשות הפלה בהקדם האפשרי.

עדותה של א.ט.ז. כפי שנמסרה לבית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין בכלא סהרוניס ביום 22.03.2010. א.ט.ז. נכנסה לישראל ביום 14.03.2010. בית הדין קבע כי תשוחרר למקלט למשים מוכות עד ליום 28.03.2010. בדיקה שערך "מוקד סיוע לעובדים זרים" העלתה שהאישה שוחררה בתחילת חודש אפריל 2010.

## 8. עדותה של ט.א.ו. - אזרחית אריתריאה

ברחתי מאריתריאה לסודן ושם נחטפתי על ידי אנשים שלא הכרתי. האנשים ביקשו תשלום עבור שחרורי, אבל לא היה לי ממי לבקש. הם העבירו אותי למקום שאינני מכירה במדבר ושם החזיקו בי במשך חמישה חודשים. במהלך חמשת החודשים נאנסתי על ידי חוטפיי וכן אילצו אותי להכין להם את מזונם ולנקות אחריהם. בסופו של דבר הצלחתי להשיג את הסכום שדרשו מדודתי שבאוסטרליה ואז האנשים שחררו אותי ושלחו אותי עם קבוצת פליטים שעברה את הגבול לישראל.

העדות נמסרה למתנדבות "מוקד סיוע לעובדים זרים" ביום 15.02.2010. ט.א.ו. עדיין בכלא סהרוניס.

## 9. עדותה של מ.ט.מ. - אזרחית אריתראית הרשומה כאזרחית

"אני ובעלי עזבנו את אריתריאה בסוף 2009 וניסינו להגיע לישראל דרך מצרים. המבריחים הבדואים ריכזו אותנו עם קבוצת פליטים נוספים במדבר. אותי הפרידו מהקבוצה שבה נמצא גם בעלי ובמשך שלושה שבועות הוחזקתי במקום אחר במדבר. מידי לילה נאנסתי והוכיתי על ידי מספר מבריחים. כמו כן הזריקו לי חומר לגוף שאינני יודעת מה הוא. כל הזמן אנסו אותי בדואים, אני חושבת שגם בפי הטבעת כי יש לי דימום ואני לא יכולה להיכנס לשירותים. כל ערב במשך שלושה שבועות אנסו אותי. הבדואים עשו לי את הזה כי הם דרשו שאשלם עוד אלף דולר ולא היה לי לשלם להם. בסוף חברה שלי מסודן העבירה לי את הסכום המבוקש ואז החזירו אותי לקבוצה. ביום 18.02.2009 העבירו אותנו את הגבול לישראל ומאז אנו בכלא סהרוניס. הקפדתי לא לספר לאף אחד מה עבר עלי, אבל בעלי, שהבין כנראה בעצמו, סירב לדבר איתי מאז".

מתוך עדות שנמסרה למתנדבות "מוקד סיוע לעובדים זרים" בתחילת ינואר 2010. ב-07.01.2010 בית הדין דחה בקשת המוקד להעביר את מ. למקלט בטענה שיכול להינתן לה טיפול רפואי הולם במסגרת מרפאת שבי"ס.

ב-03.02.2010 הגיש המוקד בקשה נוספת לבית הדין שדרש חוות דעת פסיכיאטרית בטרם תשוחרר מ. היא עברה אבחון פסיכיאטרי בבית חולים "סורוקה" ב-25.02.2010 הוגשה חוות דעת ממנה עולה שעברה התעללות מינית קשה בדרכה לישראל וסובלת מתסביכים פוסט טראומטיים. הדיין קבע שתשוחרר לשישים ימים למקלט. מ. שוחררה למקלט ביום 15.03.2010. ביום 10.05.2010 ביקש המוקד הארכה להחלטת השחרור וצירף חוות דעת פסיכיאטרית וכן חוות דעת של העו"סית של המקלט. התקבלה הארכה לחודשיים נוספים בסופם אמורה מ. לשוב לכלא סהרוניס באם לא תתקבל החלטה אחרת.

**10. עדותה של ס.א.ב. - אזרחית אתיופיה**

"נאלצתי להימלט מאתיופיה מולדתי מסיבות פוליטיות. מתוך הסכים לקח אותי לסודן, שם נמסרתי למשפחה סודנית בביתה נאלצתי לעבוד ללא שכר במשך כשנתיים. לאחר שחליתי ולא יכולתי לעבוד כמו קודם, המתוך לקח אותי מבית המשפחה ושלח אותי עם מבריח אחר לכיוון ישראל. המבריחים הבדואים החזיקו אותי במשך חודש ימים במדבר ושניים מהם אנסו אותי שוב ושוב, ביצעו בי מעשי סדום ואילצו אותי לקיים עימם מין אוראלי. המבריחים קראו לי "עבד" ואילצו אותי גם לנקות את בתיהם. כאשר לא יכולתי יותר והתמוטטתי, הם הותירו אותי לבד במדבר. קבוצה אחרת של מבקשי מקלט שעברו שם, מצאו אותי והביאו אותי עימם לישראל. נכנסתי לישראל בנובמבר 2009".

*עדותה של ס.א.ב. נמסרה לסטודנטים של התוכנית לזכויות פליטים באוניברסיטת תל אביב המייצגים את ס.א.ב.*